

Täysistunto

Tiistai 13.3.2018 klo 14.01—17.32

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 13/2018 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään puolustusvaliokuntaan, jolle perustuslaki-valiokunnan on annettava lausunto.

Keskustelu

15.33 **Puolustusministeri Jussi Niinistö** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Nyt käsittelyssä olevassa hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa. Lakiin koottaisiin henkilötietojen käsittelyä koskevat säännökset Puolustusvoimien toimivaltuuksia koskevista laeista. Esitykseen sisältyvät ehdotukset tiettyjen liitännäislakien muuttamisesta, joissa ovat henkilötietojen käsittelyä koskevat säännökset siirrettäisiin uuteen lakiin. Lisäksi esitykseen sisältyvät ehdotukset laeiksi vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain ja turvallisuus selvityslain muuttamisesta. Esitys liittyy tietosuojalainsäädännön kokonaisuudistukseen, jonka taustalla on Euroopan unionin tietosuojaa koskeva sääntely. EU:n tietosuoja-asetusta ja rikosasioiden tietosuojadirektiiviä sovelletaan toukokuusta 2018 alkaen ja niillä on tarkoitus korvata nykyään sovellettava yleinen henkilötietolaki.

Puolustusvoimia koskevien tietosuojasäännösten kokoaminen yhteen lakiin mahdollistaisi sen, että Puolustusvoimissa tapahtuvasta henkilötietojen käsittelystä säädetään nykyaikaisesti ja kattavasti tietojenkäsittelyn linkaarimallin mukaisesti. Yhdestä laista kävisi tällöin ilmi, mitä henkilörekistereitä Puolustusvoimilla on, mitä rekistereihin kerätään, mihin tarkoituksiin tietoja käytetään, kenelle tietoja voidaan luovuttaa ja kuinka kauan tietoja rekistereissä säilytetään. Erillisen henkilötietolain säätämisen myötä Puolustusvoimia koskeva henkilötietosääntely saatettaisiin samalla vastaamaan rakenteeltaan muiden kansallisesta turvallisuudesta vastaavien viranomaisten sääntelyä. Muun muassa poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Tullin suorittamasta henkilötietojen käsittelystä on jo vuosia säädetty erillisissä henkilötietolaeissa.

Rekisterinpito keskitettäisiin Pääesikunnalle, joka vastaisi siitä, että henkilötietoja käsitellään lainmukaisesti. Pääesikunnassa toimisi itsenäinen tietosuojavastaava, jonka tehtävänä on neuvoa henkilötietojen käsittelyyn liittyvissä asioissa ja valvoa organisaation sisällä käsittelyn lainmukaisuutta. Uuden lain myötä saataisiin myös joustavampi sääntelytekniikka, joka sopeutuisi paremmin käsittelytarpeiden muutoksiin. Viranomaisten välistä tiedonvaihtoa koskevat pykälät päivitetäisiin kokonaisuudessaan, useita tiedonvaihto-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2018 vp

säännöksissä ilmenneitä aukkoja paikattaisiin, ja näin ylipäätään byrokratiaa pyritään karsimaan. Esimerkiksi poliisi voisi saada passihakemusten yhteydessä tiedon asevelvollisuuden suorittamisesta sähköisesti Puolustusvoimilta. Myös oppilaitokset voisivat saada sähköisesti tiedon varusmiespalveluksen suorittamisesta. Puolustusvoimat saisi varusmiespalvelukseen saapuvien terveydentilaa koskevat tiedot nykyistä aiemmin ja nykyistä kattavammin. Tehokkaalla ennakkoseulonalla voidaan vähentää palveluksen keskeyttämisen määrää ja siten myös saavuttaa säästöjä.

Arvoisa puhemies! Ehdotetussa laissa säädettäisiin ensimmäistä kertaa sotilastiedusteluun liittyvästä henkilötietojen käsittelystä. Henkilötietolailla ei luoda minkäänlaisia tiedonhankinnan toimivaltuuksia, kyse on vain hankitun tiedon käsittelyä koskevista säännöistä. Tiedonhankinnalle on aina oltava muusta laista seuraava toimivaltuus. Sotilastiedustelun henkilötiedot talletettaisiin sotilastiedustelurekisteriin. Lähtökohtana on, että vain tehtävien hoitamisen kannalta merkitykselliseksi todettua tietoa saa tallettaa rekisteriin. Tiedustelutehtävien yhteydessä saatua tietoa, jonka merkityksellisyyttä ei voida välittömästi määrittää, saisi kuitenkin tallettaa väliaikaisesti kuudeksi kuukaudeksi rekisteriin sen merkityksellisyyden selvittämiseksi.

Tiedustelutietoa saisi luovuttaa ulkomaille vain tiukoin ehdoin. Edellytyksenä on, että luovuttaminen on välttämätöntä kansallisen turvallisuuden tai rikosten ennalta estämisen ja paljastamisen varmistamiseksi. Sotilastiedustelu on pitkäjänteistä toimintaa, minkä vuoksi henkilötietoja saisi säilyttää rekisterissä 50 vuoden ajan. Tietojen tarpeellisuutta olisi kuitenkin arvioitava viiden vuoden välein ja tarpeettomat tiedot poistettava välittömästi. Rekisteröity ei voisi itse tarkistaa, mitä tietoja sotilastiedustelu hänestä käsittelee, mutta kuka tahansa voi pyytää tietosuojavaltuutettua tarkistamaan, että hänen tietojaan käsitellään lainmukaisesti. Välillinen tietosuojavaltuutetun kautta tapahtuva tarkastusoikeus siten turvaa rekisteröityjen oikeuksien ja yksityisyydensuojan toteutumista.

15.38 Kari Kulmala sin: Arvoisa puhemies! Puolustusvoimia koskien ei ole tällä hetkellä keskitettyä lainsäädäntöä henkilötietojen käsittelystä, vaan aiheetta koskevat erityissäännökset on hajautettu useisiin eri lakeihin. Tämä ei ole kovin järkevää, koska säännökset ovat osittain tarpeettoman hajanaisia ja epäyhtenäisiä. Lisäksi kaikkeen Puolustusvoimien suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan tietenkin yleisen henkilötietolain säännöksiä.

Säännösten hajauttaminen useisiin eri lakeihin on johtanut myös siihen, että samoja tai lähes samoja säännöksiä on tarpeen toistaa eri henkilörekisterien osalta useissa eri laeissa. Puolustushallinnossa onkin jo pitkään harkittu säännösten keskittämistä yhteen lakiin vastaavasti kuin muun muassa poliisin, Rajavartiolaitoksen, Tullin ja Rikosseuraamuslaitoksen suorittaman henkilötietojen käsittelyn osalta on jo tehty. Hyvä, että tämä keskittäminen viimeinkin tehdään. Toivottavasti sääntelytapa on jatkossa joustava ja yksityiskohtaisten luetteloiden pitäminen on ajan tasalla.

Puolustusvoimien harjoittamasta sotilastiedustelusta sekä sen yhteydessä suoritettavasta henkilötietojen käsittelystä ei ole ymmärtääkseni tällä hetkellä lainkaan voimassa olevaa sääntelyä, ja mielestäni siitä olisi syytä säätää lailla.

Arvoisa puhemies! Esityksen tavoitteena on muun muassa varmistaa, että henkilötietojen suojasta Puolustusvoimien toiminnassa säädetään asianmukaisesti ja perustuslain vaatimukset täyttävällä tavalla tietosuojalainsäädäntöä koskevan kokonaisuudistuksen jälkeen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2018 vp

Mielestäni tämä esitys on ajankohtainen ja erittäin tarpeellinen. Lainsäädännön tulee olla toimivaa myös Puolustusvoimien mahdollisesti muuttuvien toimivaltuuksien, kuten ehdotettujen sotilastiedustelutehtävien, hoitamiseen.

15.40 **Lea Mäkipää sin:** Arvoisa puhemies! Ihan vielä lyhyesti tästä esityksestä. Esityksen tarkoituksena on säätää uusi laki henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa, johon koottaisiin kaikki PV:n henkilötietojen käsittelyä koskevat säännökset. Lain tarkoituksena on varmistaa, että perustuslain 10 §:n 1 momentin vaatimus säätää henkilötietojen suojasta täyttyy asianmukaisesti myös Puolustusvoimien toiminnassa. Esitys liittyy Suomen tietosuojalainsäädännön kokonaisuudistukseen.

Esitykseen sisältyy ehdotus vapaaehtoista maanpuolustusta koskevan lain muuttamiseksi. Näin tehden yhdenmukaistettaisiin Maanpuolustuskoulutusyhdistystä velvoittava henkilötietosäätely Puolustusvoimia koskevan säätelyn kanssa ja varmistettaisiin samalla sujuva tiedonvaihto Puolustusvoimien ja Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen kesken. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn sovellettaisiin lisäksi yleistä tietosuoja-asetusta ja ehdotettua yleistä tietosuojalakia.

Tällä hetkellä Puolustusvoimilla ei ole siis keskitettyä lainsäädäntöä henkilötietojen käsittelystä, vaan aiheita koskevat erityissäännökset on hajautettu useisiin eri lakeihin. Näin ollen väärin ymmärtäminen ja väärin soveltaminen on riskialtista. Sama koskee MPK-yhdistystä.

Arvoisa puhemies! Poliisilla, Rajavartiolaitoksella ja Tullilla sekä Rikosseuraamusvirastolla on jo käytössä yksi henkilötietolaki. Samankaltaiseen lakiin pyritään tässä esityksessä, ja mielestäni tämä on tarpeellinen ja kannatan näin ollen hallituksen esitystä.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin puolustusvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.